

Jacek Strojny

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie

EKSPORT ROLNY KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 1999-2011

AGRICULTURAL EXPORTS OF EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE PERIOD 1999-2011

Słowa kluczowe: eksport rolny, handel zagraniczny, konkurencyjność, UE

Key words: agricultural exports, foreign trade, competitiveness, EU

Abstrakt. Włączenie do Unii Europejskiej nowych państw umożliwiło zdynamizowanie ich eksportu, ale również wpłynęło pozytywnie na rezultaty handlu zagranicznego produktami rolnymi krajów UE-15. Wbrew wyższej dynamice w latach 1999-2011, eksport rolny *per capita* nowych krajów członkowskich pozostaje znacznie niższy niż wyniki uzyskiwane przez kraje UE-15. Mimo supremacji w efektywności wytwarzania producenci z Europy Zachodniej otrzymują znacząco wyższe wsparcie produkcji, które ułatwia im zyskanie dodatkowych korzyści konkurencyjnych. Skutki konkurowania na nierównych warunkach i przy zróżnicowanych poziomach konkurencyjności znajdują odzwierciedlenie w statystykach handlu międzynarodowego. Wyrównanie warunków konkurencji nabiera podstawowego znaczenia wobec stopniowej utraty przewag kosztowych przez nowe kraje członkowskie.

Wstęp

Wielu ekonomistów podziela pogląd, że PKB *per capita* można traktować jako syntetyczny, chociaż niedoskonały, wskaźnik rozwoju ekonomicznego [O'Connor 2004]. Badacze relacji ekonomicznych zgromadzili także wiele dowodów statystycznych na zależność między wzrostem gospodarczym a eksportem [Van Den Berg, Lewer 2007]. Eksport można postrzegać również jako czynnik dynamizujący gospodarkę rolno-żywnościową. Analiza produkcji rolnej i zakresu eksportu prowadzona na tle wielkości ukształtowanych u innych uczestników procesu rynkowego, szczególnie wśród wyżej rozwiniętych państwach członkowskich UE, dla takich systemów gospodarczych jak polski może stanowić podstawę oceny szans rozwoju produkcji rolnej i projektowania kierunków ekspansji rolnictwa. Ponieważ Polska przeznaczana na eksport mniejszy odsetek produkcji niż państwa UE-15, stwarza to perspektywę rozwoju produkcji i eksportu produktów rolnych. Dla społeczeństw o słabiej rozwiniętych innych gałęziach gospodarki fundamentalne znaczenie ma poszukiwanie szans rozwojowych, swego miejsca w międzynarodowym podziale pracy w sektorach, w których mają relatywne przewagi konkurencyjne. Specyfika rynków rolnych powoduje, że znaczący wpływ na kierunki, rozmiary i opłacalność eksportu wywierają polityka Unii Europejskiej i porozumienia w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO). Konkurencja w sektorze rolnym na obszarze UE ma specyficzny charakter ze względu na mechanizmy regulacji Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Mimo jednolitych warunków konkurencji na pozostałych rynkach, w dziedzinie gospodarki rolno-żywnościowej występuje znaczne zróżnicowanie warunków gospodarowania i poziomów wsparcia producentów. Integracja w ramach Wspólnego Rynku UE w dużym stopniu zmienia podstawy prawne funkcjonowania handlu zagranicznego. Fakt ten istotnie modyfikuje znaczenie kierunków geograficznych zarówno w eksporcie, jak i imporcie produktów rolnych. Jednak jest to rynek warty zainteresowania – po wstąpieniu Bułgarii i Rumunii do UE Wspólny Rynek liczy niemal 500 mln konsumentów, a handel zagraniczny żywnością krajów UE zdominowany jest przez produkty wysokoprzetworzone.

W latach 1999-2011 Polska i inne nowe kraje członkowskie UE doświadczyły gwałtownego wzrostu eksportu ogółem, ale największym beneficjentem w tym zakresie byli producenci żywności. Niemniej wartości eksportu *per capita* tych państw przeważnie są znacznie niższe niż wartości osiągnięte przez kraje UE-15 – mimo mniej imponującego tempa rozwoju w okresie badania. Przystąpienie do rynku Wspólnotowego to zarówno dla Polski, jak i pozostałych nowych krajów członkowskich czas

krótkotrwałego impulsu eksportowego dla artykułów spożywczych. Jednak na unijnym rynku stopniowo ulegają zrównaniu ceny surowców oraz marżę przetwórcze, a tym samym topnieją kosztowe przewagi konkurencyjne krajów, takich jak Polska [Józwiak 2003]. Za optymalny poziom eksportu przyjmuje się około 25% produkcji globalnej rolnictwa [Obidzińska 2005]. Odpowiednie wskaźniki dla poszczególnych branż polskiej gospodarki rolno-żywnościowej są znacznie niższe niż wielkości osiągnięte przez kraje zachodnioeuropejskie. Celem podtrzymania tendencji wzrostowej konieczne jest zabieganie o perspektywiczne rynki trzecie (np.: Rosja, Ukraina, Chiny, Japonia, Wietnam) ponieważ eksport ten ma ogromne perspektywy rozwoju [Cieślewicki 2012, Wierzejski 2012].

Celem opracowania był przegląd tendencji w zakresie kształtowania się eksportu produktów rolnych aktualnych krajów członkowskich UE w latach 1999-2011, ze szczególnym uwzględnieniem w nim miejsca Polski. Zastosowane metody badawcze to analizy tabelaryczne i graficzne odpowiednich miar statystyki opisowej. Średniookresowe tempo zmian obserwowanych procesów dla poszczególnych państw oszacowano z użyciem średnich harmonicznycch.

Produkty rolne w strukturze eksportu krajów UE

Analizę porównawczą kształtowania się eksportu rolnego krajów UE w relacji do eksportu ogółem w latach 1999-2011 oparto o informacje statystyczne EUROSTAT 2012. Dane źródłowe opisują eksport i import poszczególnych krajów w jednostkach wartościowych (Euro, ceny bieżące). Na tej podstawie wyliczono również wartości bilansu handlu zagranicznego oraz bilansu obrotu produktami rolnymi.

Znaczenie rolnictwa w poszczególnych krajach UE jest bardzo zróżnicowane. Tym samym udział sektora w wymianie ekonomicznej z zagranicą w każdym z państw odzwierciedla specyfikę struktury jego gospodarki narodowej i pozycji w międzynarodowym podziale pracy (tab. 1). Najniższy odsetek w 2011 roku stanowiły produkty pochodzenia rolniczego w eksporcie Finlandii (2,5%). Produkty rolne odgrywały relatywnie małą rolę (3,8-4,6%) także w strukturze eksportu Czech, Słowacji, Malty, Szwecji i Słowenii. Od 5 do 10% stanowią produkty pochodzenia rolniczego w strukturze eksportu takich państw, jak: Niemcy, Wielka Brytania, Luksemburg, Rumunia, Austria, Węgry, Włochy, Estonia, Belgia, Irlandia. Ważniejszą rolę rolnictwa w gospodarkach narodowych Portugalii, Polski, Bułgarii, Francji, Holandii, Hiszpanii i Łotwy odzwierciedla 10-15-proc. udział produktów sektora w eksporcie tych państw. Litwa, Grecja, Dania i Cypr mają powyżej 15-proc. udział w eksporcie produktów pochodzenia rolnego.

W latach 1999-2011 obserwowane były znaczne wzrosty zarówno eksportu ogółem, jak i eksportu produktów pochodzenia rolnego wśród badanych krajów. Eksport *per capita* nowych krajów członkowskich z środkowo-wschodniej Europy (za wyjątkiem Węgier) zwiększył się w owym okresie 5-8-krotnie. Największe przyrosty eksportu wśród krajów zachodnioeuropejskich (2-2,5-krotnie) odnotowano w Holandii, Hiszpanii, Grecji, Niemczech, Austrii, Belgii i Luksemburgu. Mimo trzykrotnie szybszego tempa przyrostu, wielkość eksportu ogółem *per capita* w nowych krajach członkowskich pozostaje 3-6-krotnie mniejsza niż w rozwiniętych państwach Europy Zachodniej.

Również największy wzrost eksportu produktów pochodzenia rolniczego w okresie badania wystąpił wśród nowych krajów członkowskich (tab. 2). Na Łotwie i Litwie eksport rolny *per capita* zwiększył się ponaddziesięciokrotnie, w Rumunii wzrósł o 969,8%. Na Słowacji, w Polsce, Estonii, Czechach i Bułgarii przyrosty były niższe – w granicach 477-677%. Mimo iż w krajach Europy Zachodniej przyrosty te były w granicach 140-300%, to jednak wartości sprzedaży płodów rolnych *per capita* znacznie przekraczały wskaźniki nowych krajów członkowskich (nawet w 2011 r.). Krajem o największej sprzedaży za granicę produktów rolnych *per capita* była Holandia (3454 euro). Wysokie wartości w tym zakresie uzyskano także w Belgii (2581 euro), Danii (2581 euro), Irlandii (1920 euro), Luksemburgu (1808 euro) i Austrii (1085 euro). Spośród nowych krajów członkowskich podobne wyniki uzyskała jedynie Litwa (1020 euro/*per capita*). Pozostałe kraje ostatnich rozszerzeń Wspólnoty, mimo upadku wielu dziedzin przemysłu w wyniku wystawienia się na intensywną konkurencję po otwarciu swoich rynków, osiągały gorsze wyniki w eksporcie produktów rolnych niż większość krajów zachodnioeuropejskich. Przykładowo, w 2011 r. eksport Polski – gospodarki bez wątplenia o fundamentalnym znaczeniu rolnictwa – w wysokości 367 euro/*per capita* był

porównywalny z takimi krajami o skrajnie niekorzystnych warunkach do produkcji rolniczej, jak Grecja bądź Malta, czy największego importera netto żywności w Europie – Wielkiej Brytanii.

Sredniookresowe tempo przyrostu eksportu, wyrażone procentowo (tab. 2), wśród nowych krajów członkowskich – zarówno ogółem, jak i w grupie produktów rolnych – znacznie wyprzedzało dynamikę krajów zachodnioeuropejskich. Oprócz Bułgarii i Węgier, eksport rolny rósł szybciej niż wymiana międzynarodowa pozostałymi grupami towarowymi. Ponieważ zjawisko to wystąpiło w osiemnastu państwach, to także w większości starych państw UE sprzedaż za granicę towarów rolno-żywnościowych rosła szybciej niż pozostałych kategorii produktowych.

W 2011 r. bilans wymiany ekonomicznej z zagranicą osiemnastu krajów UE był ujemny (tab. 1). Skala tego zjawiska była różna – od deficytu sięgającego 27,1% PKB na Cyprze, 20,9% PKB na Malcie, 11,7% PKB w Luksemburgu, 11,1% na Łotwie, 10,0% w Grecji do poniżej 2% PKB w Finlandii, Włoszech i Słowenii. Wymiana gospodarcza z zagranicą Szwecji, Słowacji i Belgii cechowała się zrównoważeniem – kraje te uzyskiwały nadwyżki w wysokości 2-3% PKB. W przypadku kolejnych czterech krajów nadwyżki wpływów z zagranicy były znaczne: Niemcy 6,1% PKB, Węgry 6,9% PKB, Holandia 7,4% PKB, a Irlandia 27,3% PKB.

Tabela 1. Charakterystyki eksportu ogółem i eksportu produktów rolnych krajów UE (2011 r.)
Table 1. Characteristics of Total export and export of agricultural products of EU countries in 2011

Kraj/Country	Eksport/Export [mln euro]		Współczynnik korelacji Pearsona/ Pearson correlation coefficient*	Bilans handlowy/Trade balance [mln euro]		Udział eksportu rolnego w ekspor- cie ogółem/Share of export of agricul- tural products in total export [%]
	ogółem/ total	produkty rolne/ agricultural products		ogółem/ total	produkty rolne/ agricultural products	
Austria	127 845	9 142	0,968	-9 395	185	7,2
Belgia	342 428	28 449	0,951	10 961	3 793	8,3
Bułgaria	20 227	2 328	0,929	-3 119	283	11,5
Cypr	1 312	233	0,941	-4 872	-684	17,8
Czechy	116 566	4 422	0,989	7 688	-1 233	3,8
Dania	81 468	14 376	0,957	11 181	5 106	17,6
Estonia	12 022	924	0,973	-610	-241	7,7
Finlandia	56 686	1 423	0,682	-3 785	-2 392	2,5
Francja	428 210	51 735	0,838	-84 620	11 902	12,1
Grecja	22 761	3 798	0,853	-20 955	-1 865	16,7
Hiszpania	220 135	29 360	0,968	-48 385	4 179	13,3
Holandia	474 867	57 666	0,972	44 778	19 459	12,1
Irlandia	91 180	8 785	0,458	43 376	2 982	9,6
Litwa	20 170	3 092	0,983	-2 467	564	15,3
Luksemburg	15 645	937	0,737	-4 989	-901	6,0
Łotwa	9 436	1 362	0,985	-2 236	-169	14,4
Malta	3 151	133	0,479	-1 370	-345	4,2
Niemcy	1 057 673	54 553	0,951	156 853	-6 665	5,2
Polska	134 630	14 161	0,990	-14 560	3 532	10,5
Portugalia	42 384	4 249	0,925	-15 345	-3 164	10,0
Rumunia	45 034	2 890	0,915	-9 781	-835	6,4
Słowacja	56 974	2 287	0,987	1 439	-920	4,0
Słowenia	24 963	1 145	0,944	-531	-848	4,6
Szwecja	134 506	5 826	0,878	8 067	-4 548	4,3
Węgry	80 616	5 799	0,954	6 917	2 090	7,2
Wlk. Brytania	361 317	20 885	0,606	-123 197	-20 833	5,8
Włochy	375 850	26 936	0,896	-24 630	-6 564	7,2

* współczynnik korelacji Pearsona obejmuje dla poszczególnych krajów relację eksportu ogółem do eksportu produktów rolnych w latach 1999-2011/Pearson Correlation Coefficient covers the relation of total export to export of agricultural products in the period 1999-2011

Źródło: obliczenia własne na podstawie Eurostat

Source: own study based on Eurostat

W rozpatrywanym ugrupowaniu tylko jednaście państw miało w 2011 r. nadwyżki w handlu produktami rolnymi, niemniej szczególnie dla Francji i Hiszpanii ta kategoria towarowa była bardzo ważna w równoważeniu ujemnego bilansu handlowego. Żywność i towary bazujące na surowcach rolnych dla większości nowych krajów członkowskich są nielicznymi obszarami rynku międzynarodowego, na których mogą one skutecznie rywalizować z gospodarkami wyżej rozwiniętymi – co przekłada się na szanse równoważenia bilansu handlowego. Dodatni bilans netto w handlu zagranicznym żywnością umożliwił Polsce w 2011 r. pokrycie ¼ deficytu wymiany ekonomicznej z zagranicą.

Przebiegi szeregów czasowych wartości eksportu ogółem i eksportu rolnego krajów członkowskich UE w latach 1999-2011 wykazują znaczne podobieństwo. Średni wskaźnik korelacji Pearsona (r) szacowany dla poszczególnych państw między tymi dwoma zmiennymi dla całego okresu wynosi 0,878. Niemniej, związki eksportu ujmowanego całościowo z jego częścią – produktami pochodzenia rolniczego w przypadku niektórych krajów, np. Irlandii i Malty nie są tak ściśle ($r = 0,46-0,47$). Stosunkowo słabsze niż w całym zbiorze są także wzmiankowane zależności w przypadku Wielkiej Brytanii, Finlandii i Luksemburga ($r = 0,61-0,74$). Również Grecja, Szwecja i Włochy odnotowały pewne niewielkie roz-

Tabela 2. Charakterystyki eksportu ogółem i eksportu produktów rolnych per capita krajów UE w roku 2011 oraz zmiany wskaźników w latach 1999-2011

Table 2. Characteristics of Total export and export of agricultural products per capita of EU countries in the year 2011 and changers of indicators in the period 1999-2011

Kraj/Country	PKB per capita (2011 r.) / GDP per capita [EUR]	Eksport per capita (2011 r.) / Export per capita (2011) [EUR]		Wzrost eksportu w latach 1999-2011 / Increase of export in the years 1999-2011 [%]		Średniookresowe tempo przyrostu eksportu / Average dynamics of export increase in the period [%]	
		ogółem / total	produkty rolne / agricultural products	ogółem / total	produkty rolne / agricultural products	ogółem / total	produkty rolne / agricultural products
Austria	35 700	15 177	1085	206,3	296,5	5,7	9,3
Belgia	33 700	31 071	2581	203,7	177,7	5,7	4,8
Bulgaria	5 200	2 753	317	541,7	477,0	13,8	12,9
Cypr	21 100	1 542	274	335,5	206,2	8,1	5,7
Czechy	14 900	11 106	421	467,8	478,6	12,9	13,3
Dania	43 200	14 625	2581	172,6	145,2	4,3	3,0
Estonia	11 900	8 972	690	536,9	563,4	13,2	14,4
Finlandia	35 200	10 520	264	143,0	199,0	1,9	5,4
Francja	30 600	6 565	793	140,2	154,0	2,5	3,5
Grecja	18 500	2 014	336	219,2	162,7	5,7	3,7
Hiszpania	23 100	4 767	636	224,7	221,1	6,5	6,7
Holandia	36 100	28 447	3454	231,5	187,1	6,7	5,3
Irlandia	35 400	19 924	1920	136,4	139,7	2,3	2,6
Litwa	10 200	6 656	1020	780,3	1084,9	16,9	20,8
Luksemburg	82 100	30 188	1808	203,3	189,7	5,5	5,3
Łotwa	9 800	4 585	662	583,5	1418,8	14,8	22,7
Malta	15 600	7 581	320	169,8	229,3	3,0	0,5
Niemcy	31 700	12 930	667	207,4	244,8	5,8	7,6
Polska	9 600	3 494	367	524,5	622,2	14,1	16,1
Portugalia	16 100	4 015	402	184,1	284,6	4,8	8,9
Rumunia	6 100	2 106	135	563,5	969,8	14,8	19,1
Słowacja	12 700	10 554	424	594,7	676,6	15,1	16,6
Słowenia	17 600	12 160	558	310,8	379,1	9,3	10,9
Szwecja	41 100	14 235	617	168,9	302,2	3,6	9,5
Węgry	10 000	8 084	582	343,2	309,6	10,1	9,2
Wlk. Brytania	27 900	5 759	333	141,5	137,8	2,1	2,6
Włochy	26 000	6 190	444	170,1	194,5	4,0	5,6

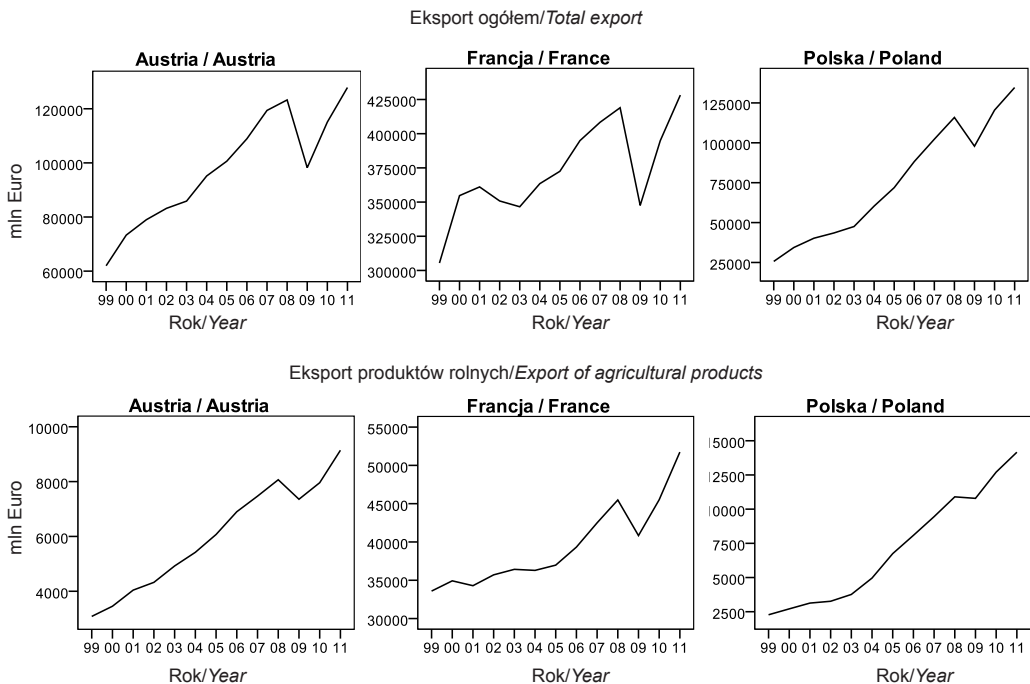
Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

bieżności między przebiegami obu obserwowanych procesów ($r = 0,85-0,90$). W pozostałych krajach współczynnik korelacji wynosi powyżej 0,90, wskazując na ścisłe związki między eksportem ogółem i eksportem produktów rolnych. Dla Holandii, Estonii, Litwy, Łotwy, Słowacji, Czech, a szczególnie Polski wartość miary korelacji przekracza 0,97, co odpowiada ścisłym powiązaniom kształtowania się w czasie eksportu rolnego w relacji do pozostałych kategorii produktowych (tab. 1).

Wybrane, reprezentatywne w ogólnym sensie dla grup państw, tendencje w tym zakresie przedstawiono na rysunku 1, który ukazuje kształtowanie się eksportu rolnego na tle eksportu ogółem. Rozwój badanych procesów w krajach reprezentowanych przez trend występujący w Austrii charakteryzuje się relatywnie równomiernym wzrostem eksportu – zarówno rolnego, jak i pozostałych kategorii produktowych. Niewielkie przyhamowanie tempa wzrostu następuje w tej grupie krajów w 2002 r., a wyraźne w 2009 r. (jako następstwo kryzysu finansowego). Charakter relacji utożsamianych przez Francję wykazuje znaczne analogie do procesów przedstawionych na wykresach dla Austrii, lecz należy w tym miejscu wskazać na większy zasięg spadków eksportu w sytuacjach pogorszenia się koniunktury na rynkach międzynarodowych. Dotyczy to zarówno lat 2002-2003, jak i 2009 r. Kształt relacji reprezentowanych przez Polskę jest typowy dla nowych krajów członkowskich. Jego właściwością jest start z niskiego poziomu eksportu we wszystkich kategoriach na początku okresu, dynamiczny wzrost w czasie podlegającym obserwacji, znaczna wrażliwość na warunki otoczenia międzynarodowego. W krajach, które dołączyły do UE w ostatnim dziesięcioleciu był obserwowany wyraźny efekt wzrostu eksportu z tego tytułu. Natomiast eksport rolny zwiększył się dodatkowo krótkotrwale szczególnie w pierwszym roku członkostwa.

Polska na tle innych państw charakteryzowała się relatywnie mniejszymi spadkami eksportu

Rysunek 1. Tendencje w zakresie eksportu ogółem i eksportu rolnego w latach 1999-2011 na przykładzie wybranych krajów UE – wielkości absolutne

Figure 1. Trends of Total export and export of agricultural products of selected countries of EU – absolute values in mln Euro

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

jako skutku kryzysu finansowego z 2008 r. Polski eksport rolny w sytuacji kryzysowej wykazywał mniejsze spadki niż eksport pozostałych kategorii produktowych. Należy odnotować również silniejszy niż w pozostałych nowych krajach członkowskich efekt zwiększenia eksportu produktów rolnych w pierwszym roku przystąpienia do UE. Szersze otwarcie rynków krajów Europy Zachodniej dla polskiej żywności skutkowało krótkotrwałym bumem eksportowym.

Podsumowanie

Podobnie jak w systemie gospodarki narodowej, także w strukturze eksportu państw członkowskich UE rolnictwo odgrywa różne role. W krajach o nowoczesnych, wysoce konkurencyjnych gospodarkach sektor rolny ma niewielki udział w PKB. Jednak nawet w przypadku krajów wysoko zindustrializowanych udział produktów bazujących na surowcach rolnych w strukturze eksportu przewyższa wielokrotnie udział rolnictwa w tworzeniu dochodu narodowego. Rolnictwo dla krajów słabiej rozwiniętych, o niższej konkurencyjności na rynkach międzynarodowych, ma znacznie większe znaczenie ekonomiczne. Przystąpienie do UE nie wywołało w Polsce trwałego wzrostu produkcji rolnej. Przeciętnie produkcja rolna w poszczególnych grupach towarowych pozostała na zbliżonych do uprzednich poziomów [Mroczek 2007]. Eksport produktów rolnych może wnieść do sektora potencjalne bodźce rozwojowe.

Dla prawidłowego kształtowania procesów gospodarczych ważne są równe warunki konkurencji na unijnym rynku. Jednak ze względu na uregulowania instytucjonalne (mechanizmy regulacji Wspólnej Polityki Rolnej), niejednakowe poziomy wsparcia, dochodzi do nieuzasadnionego wzmocnienia pozycji konkurencyjnych producentów z niektórych regionów z założenia „wspólnego” rynku. Efekty nierównego traktowania uczestników gospodarowania już znalazły wyraz w bilansach handlu zagranicznego. Słabsza w stosunku do zachodnioeuropejskich członków UE pozycja rolnictwa Polskiego i pozostałych nowych krajów członkowskich, może relatywnie pogarszać się wobec systematycznego zanikania przewag kosztowych.

Literatura

- Cieśliewicz W. 2012: *Polski eksport produktów rolno-spożywczych do Rosji*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Problemy Rolnictwa Światowego, t. 12(27), nr 1, s. 18-30.
- Józwiak W. 2003: *Przewagi komparatywne polskich gospodarstw rolniczych*, IERiGŻ, Warszawa.
- Mroczek R. 2007: *Konkurencyjność produktów polskiego rolnictwa po wejściu do UE*, Problemy Rolnictwa Światowego. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, t. 02(17), s. 267-276.
- O'Connor D.E. 2004: *The Basics of Economics*. Greenwood Publishing Group, Inc., Westport, CT, s. 222-227.
- Obidzińska E. 2005: *Jak pokonać eksportowe bariery*, AgroTrendy, nr 4(4), s. 8-13.
- Wierzejski T. 2012: *Polski eksport żywności do Rosji w warunkach globalnego kryzysu gospodarczego*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Problemy Rolnictwa Światowego, t. 12(27), nr 2, s. 132-139.
- Van Den Berg H., Lewer J.J. 2007: *International Trade and Economic Growth*, M.E. Sharpe, Inc., New York, s. 26-28.

Summary

New member states accession to the EU boosted their exports as well influenced in a positive way the results of EU-15 countries agricultural products' foreign trade. In spite of higher dynamics in the period of 1999-2011 new EU member states' agricultural exports per capita remain lower than EU-15 countries outcome. Despite of higher efficiency Western Europe producers receive significantly higher productions support what enables them to gain additional competitive advantage. The results of unequal competition conditions and differentiated market participants' competitiveness are expressed in foreign trade statistics. Equalisation of competition conditions is of primary importance as new member states cost advantages are gradually diminishing.

Adres do korespondencji
dr Jacek Strojny
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Katedra Statystyki Matematycznej
al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków
tel. (12) 662 43 81, e-mail: rrstrojn@cyf-kr.edu.pl